

PRESTATIEAFSPRAAK KLIMAATADAPTATIE

Deze publicatie is één in de reeks 'Bouwstenen energiebesparing in prestatieafspraken', gemaakt in opdracht van Aedes, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Woonbond, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Marlou Boerbooms, Energieambassadeur
Bart Verhaeghe, Communicatie en advies

PRESTATIEAFSPRAAK KLIMAATADAPTATIE

De gemeente Zwolle maakt werk van klimaatadaptatie. De Gemeenteraad stelde in september 2019 de [Zwolse Adaptatiestrategie](#) (ZAS) vast. Naast de corporaties zijn huurdersorganisaties, bewoners, GGD en bedrijfsleven betrokken. De corporaties SWZ, deltaWonen en Woningstichting Openbaar Belang waarderen de regierol van de gemeente. Ook huurders zijn enthousiast. De prestatieafspraken over klimaatadaptatie zorgen voor uitvoering van maatregelen. Corporaties verdelen onderling de taken, voeren maatregelen uit, wisselen ervaringen uit en delen kennis. Ook binnen de regio zoals in de [Climate Campus](#). Bewoners denken en doen mee. Concrete resultaten zoals een geveltuinenproject, klimaatadaptieve nieuwbouw, het afkoppelen van hemelwaterafvoer van het riool en het bestrijden van hittestress samen met bewoners spreken aan.

Klik [hier](#) voor de video.

PRESENTATIEAFSPRAKEN 2020-2024

Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie

- De gemeente Zwolle wil inwoners, bedrijven, corporaties, scholen, zorg en andere partijen in de stad informeren, activeren, adviseren en ondersteunen zich aan te passen aan het nieuwe klimaat. Ieder heeft daarbij zijn eigen verantwoordelijkheid en route. De gemeente stimuleert dat partijen samenwerken, samen leren en samen ontwikkelen. De gemeente Zwolle stelt een Klimaatadaptatiestrategie vast en voert de regie over alle partijen en inwoners om te komen tot een klimaatbestendige stad.

Ontwikkelagenda

1. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt de beschikbare informatie over klimaatadaptatie voor de gebieden gebruikt en waar nodig adaptieve maatregelen meegenomen bij de ontwikkeling.
2. De gemeente stelt haar kennis en expertise beschikbaar op het gebied van klimaatadaptatie en denkt mee over oplossingen in de projecten.
3. De komende jaren gaat de gemeente samen met stakeholders kansenkaarten maken om meer duidelijkheid te krijgen over effectieve klimaatmaatregelen in gebieden. Daarbij wordt ook onderzocht op welke wijze ontwikkelingen kunnen bijdragen aan een groenblauwnetwerk.
4. De gemeente onderzoekt en voert uit op welke wijze regelgeving kan worden ingezet om klimaat robuust bouwen te bevorderen.

PRESTATIEAFSPRAKEN JAARSCHIJF 2020

Juist omdat klimaatadaptatie zoveel mensen en organisaties raakt, is het een grote opgave. In iedere situatie is maatwerk nodig om tot de beste maatregelen te komen. Gebiedsgerichte benadering is ook hier uitgangspunt. Gemeente en corporaties spreken voor 2020 het volgende af.

1. Het kernteam Klimaatadaptatie van de gemeente Zwolle zorgt samen met het management voor verbreding en borging van kennis en bewustwording in de gemeentelijke afdelingen die bezig zijn met toekomst- en beheerplannen en die het contact met de stad hebben waaronder de corporaties.
2. Bij nieuwbouwprojecten van corporaties wijst de gemeente op de risico's van een mogelijke overstroming en extreme neerslag, van hitte en droogte en hoe deze risico's kunnen worden beperkt. Partijen nemen klimaatadaptatie mee als 'het nieuwe normaal'. Om te leren hoe klimaatadaptatie meegenomen en geborgd kan worden in uitvragen worden de ervaringen van de tender voor Weezenlanden-Noord geëvalueerd.
3. Startpunt voor het klimaatadaptieve ontwerp is de Zwolse Adaptatiestrategie met daarin een klimaatstresstest en klimaatatlas. Deze atlas geeft inzicht in de opgave en kwetsbaarheden. In 2020 werken gemeente en corporaties aan het benoemen van randvoorwaarden voor het klimaatadaptieve ontwerp. Daarbij wordt een verbinding gemaakt met gezondheid.

Openbaar Belang zal via haar project Weezenlanden Noord een diepere verkenning doen naar klimaatadaptatie bij Zwolse stedelijkheid.

4. Voor alle prioritair gebied uit de Zwolse Adaptatie Strategie maakt de gemeente samen met alle betrokkenen, waaronder de corporaties, kanskaarten als stimulans om voorgenomen plannen te benutten om het gebied klimaatbestendiger te maken.
5. De gemeente ondersteunt de corporaties met kennis en informatie. Zo kunnen zij hun eigendommen en onderhoudsplanning in GIS combineren met klimaatstresstest gegevens. In de toekomst kunnen corporaties hier zelf vanuit hun assetmanagement gebouwinformatie aan toevoegen, zoals drempelhoogte, onderhoudsstaat van daken, warmteontwikkeling in woningen, etc.
6. Waar nodig zorgt de gemeente voor regeling, zoals ontwerpvoorschriften voor projectontwikkelaars of maatwerkvoorschriften voor het afkoppelen van regenwater van bestaande panden. De gemeente gaat verkennen of aanvullend juridische maatregelen op het gebied van waterberging, bouwpeil en oppervlakte aan verharding gewenst zijn.

WAAROM

Berenda de Paus, senior programmamanager, deltaWonen: 'Wij zijn kwetsbaar voor veranderende weersomstandigheden. Hittestress voor onze bewoners of wateroverlast door extreme buien komen voor. Wat je daartegen kunt doen, is relevant voor onze bewoners en woningen. Daarom werken wij volop mee.'

Mathilde Grootjans, adviseur beleid, SWZ: 'Verandering van klimaat raakt ons allemaal. Klimaatadaptatie moet je daarom met elkaar doen. De gemeente zette het in gang en nu maken wij er allemaal werk van.'

Gerrit Pieter Roetert Steenbruggen, adviseur klimaatadaptatie gemeente Zwolle: 'Wij willen bijdragen aan een klimaatadaptieve leefomgeving. Door een groenere buitenruimte in zowel de tuinen als de openbare ruimte en meer ruimte voor water is het gezonder en prettiger wonen in Zwolle.'

HOE

De corporaties SWZ, deltaWonen en Woningstichting Openbaar Belang en hun huurdersorganisaties maken vanaf 2018 prestatieafspraken over klimaatadaptatie. De afspraken worden elk jaar concreter. De corporaties en gemeente verdelen onderling de taken. De gemeente heeft informatie over waar in de stad problemen met water te verwachten zijn. Zij helpt de corporaties met het integreren van klimaatadaptatieve maatregelen in renovatie- en nieuwbouwplannen. Op projectniveau is er een regulier overleg. De corporaties overleggen met de gemeente waar extra klimaatadaptatieve maatregelen nodig zijn om hittestress en wateroverlast op te vangen. Ook op beleidsniveau is er een regulier overleg over klimaatadaptatie. Via [Climate Campus](#) werken gemeenten, waterschap, Provincie, corporaties, bedrijven, onderwijs, onderzoek en bewoners samen aan een klimaatbestendige IJssel- en Vecht-delta.

Alle corporaties werken met bewoners aan geveltuinprojecten. Dit leidt tot vergroening in de buurt. Het is positief voor de leefbaarheid, omdat bewoners zelf en samen tuintjes aanleggen. Het maakt ook bewust. Het omgaan met hittestress vraagt aanpassing van het gedrag van bewoners. Het bewustzijn dat we moeten omgaan met veranderende weersomstandigheden groeit. Doordat de corporaties goed onderling samenwerken, bereiken zij meer. Zij wisselen kennis en ervaring uit en maken dankbaar gebruik van de regierol van de gemeente.

Nieuwbouw en renovatie van **SWZ** in Holtenbroek en Aa-landen is klimaatadaptief gemaakt. De straten Bernisse en Alm in de Aa-landen zijn klimaatadaptief ingericht. De hemelwaterafvoer van daken en straten is afgekoppeld van het riool. Er is meer ruimte voor groen en bestrating is waterdoorlatend. SWZ kijkt nu of het toepassen van blauwgroene daken opgenomen kan worden in het Programma van Eisen bij een aantal renovatie en nieuwbouwprojecten.

Woningstichting Openbaar Belang heeft in de nieuwbouwwijk Breecamp-Oost, met steun van het waterschap Drents Overijsselse Delta, regenwaterschuttings geplaatst. De bewoners kunnen het water gebruiken om de tuin te besproeien. Openbaar Belang doet ervaring op in het herontwikkelingsproject Weezenlanden-Noord om een hoosbui van 60 mm in één uur in het gebied vast te houden en te bergen.

De gemeente Zwolle werkt als duurzame deltaxstad aan drie programmalijnen: de energietransitie, klimaatadaptatie en circulariteit vastgelegd in de [woonvisie 2019-2024](#). Klimaatadaptatie is speerpunt en Zwolle voert de regie om te komen tot een klimaatbestendige stad. Zij werkt vanuit de ZAS met daarin o.a. een klimaatstresstest en klimaatatlas. Deze atlas geeft inzicht in de opgave en kwetsbaarheden. De ZAS heeft drie lijnen:

1. de sponswerking verbeteren in de wijken door het vasthouden en bergen van overtollig regenwater
2. het realiseren van een Groenblauwnetwerk in de stad voor het bergen en afvoeren van overtollig regenwater
3. een waterrobuust Zwolle realiseren, samen met de provincie Overijssel en het waterschap Drents Overijsselse Delta. De overstromingsrisico's vanuit het regionale watersysteem zijn in beeld gebracht.

Zwolle werkt aan de realisatie van het Groenblauwnetwerk. Bij de herinrichting van de openbare ruimte in de stad en bij renovatie en nieuwbouw worden koppelkansen benut om klimaatadaptieve maatregelen uit te voeren. Gerrit Pieter Roetert Steenbruggen, gemeente Zwolle: 'Belangrijk is dat programma's op elkaar worden afgestemd en koppelkansen worden benut. De gemeente heeft programma's voor rioleringsonderhoud/-vervanging, wegonderhoud/-reconstructie en groenbeheer. Het waterschap heeft vergelijkbare programma's. De woningbouwcorporaties hebben onderhoudsprogramma's. De ontwikkelaars hebben nieuwbouwprogramma's. De programma's van beheerders van kabels en leidingen horen daar ook bij. Doel is één integraal Meer Jaren Onderhoud Programma (MJOP). Op die manier begroten we de kosten en werken we kosteneffectief omdat we elkaars koppelkansen benutten. Om de kosten te monitoren, brengen we deze in beeld en krijgen

we hierin in de toekomst beter inzicht'.

De inzet van bewoners is belangrijk met name bij hittestress en het opvangen van water. Het team van de [Klimaatmakers](#) ondersteunt particuliere initiatieven. In wijken voert de gemeente gesprekken met bewoners over klimaatverandering. Het meenemen van andere problemen in de wijk is daarbij essentieel.

WAT GEEF JE MEE AAN ANDERE REGIO'S

Berenda de Paus, deltaWonen: 'Begin praktisch met het delen van kennis met elkaar. Het raakt de woningen en de huurders. Bijvoorbeeld de uitwisseling en samenwerking rondom hittestress en vergroening en tuinonderhoud. Geveltuintjes zorgen voor een groenere stad. Zet in op meer groen en biodiversiteit'.

Mathilde Grootjans, SWZ: 'Wees eerlijk over wat we al weten en waar willen we nog antwoorden op. Spreek duidelijk af wie de regie heeft, meestal is dit de gemeente. Hoe krijg je de huurders en eigenaar-bewoners mee, breng de belangen in beeld en spreek de juiste taal'.

Gerrit Pieter Roetert Steenbruggen, gemeente Zwolle: 'Doe zelf goede analyses, zoek elkaar op en werk samen met alle partijen en heb aandacht voor elkaars belangen. Wees innovatief qua techniek maar vooral qua proces. Pak de kansen die er zijn en toon initiatief. Op alle schaalniveaus zijn er kansen: van het plaatsen van een regenton tot investeringen in een wijk, straat, woning en wijk tot regionale maatregelen voor waterveiligheid'.

VIDEO

Klik [hier](#) voor de video.

DANK EN MEER INFORMATIE

Voor deze bouwsteen danken we de door ons geïnterviewde mensen:

- Berenda de Paus, senior programmamanager, deltaWonen: b.d.paus@deltawonen.nl
- Mathilde Grootjans, adviseur beleid, SWZ: mgrootjans@swz.nl
- Gerrit Pieter Roetert Steenbruggen, adviseur klimaatadaptatie, gemeente Zwolle: gp.roetert.steenbruggen@zwolle.nl

ENERGIEBESPARING IN PRESTATIEAFSPRAKEN

De bouwstenen energiebesparing in prestatieafspraken zijn [hier](#) te vinden:

- Aansluiten op een warmtenet
- Duurzaam en betaalbaar warmtenet
- Aardgasvrije wijkaanpak
- Koken zonder aardgas
- Samen met de bewoner verduurzamen
- Bewustwording energiegedrag
- Huurdersorganisaties beheren eigen budget
- Klimaatadaptatie
- Circulariteit
- Databank bouwmaterialen

De bouwstenen zijn een vervolg op de [Inspiratiegids energiebesparing in prestatieafspraken](#) (2019). Deze gids geeft inzicht in 12 prestatieafspraken die bijdragen aan lagere woonlasten en een beter wooncomfort.

COLOFON

Deze uitgave is gemaakt in opdracht van:

- Aedes
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Woonbond
- het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
- de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Foto 's

- gemeente Zwolle

Video

- regio Zwolle tv en gemeente Zwolle

Redactie en vormgeving

- Marlou Boerbooms
marlou@energieambassadeur.nl
- Bart Verhaeghe
bcverhaeghe@gmail.com

Mei 2020

